ગુજરાતના શહેરોની સ્થાપના

ક્રમ	શહેરનું નામ	સ્થાપના વર્ષ	સ્થાપકનું નામ	વિશેષતા
૧	અમદાવાદ	૨૬/૨/ ૧૪૨૨	સુલતાન અહેમદશાહ પ્રથમ	⇨ અહેમદશાહે પોતાના નામ પરથી 'અહમદાબાદ' રાખ્યું. સમય જતાં તેઅપભ્રંશ થઈને 'અમદાવાદ' તરીકે ઓળખાવા લાગ્યું. ⇨ આ શહેર સાબરમતી નદીને કિનારે વસેલું છે.
૨	રાજકોટ	ઈ.સ. ૧૬૧૨	વિભાજી અજોજી જાડેજા	⇨ ઠાકોર સાહેબ વિભાજીએ પોતાના મિત્ર રાજુ સંધિની મૈત્રી જીવંત રાખવા માટે રાજકોટની સ્થાપના અને નામકરણ કરેલાં ⇨ આ શહેર આજી નદીના કિનારે વસેલું છે.
૩	જામનગર	ઈ.સ.૧૫૧૯	જામ રાવળ	⇨ જાડેજા વંશના ક્ષત્રિયોએ કચ્છના કિનારેથી નાનું રણ ઓળંગીને સેના સાથે આવી અહીંના જેઠવા, દેદા, ચાવડા અને વાઢેર શાખાના રાજપુતોને હરાવીને નવાનગર રાજ્યની સ્થાપના કરી હતી.
૪	પાટણ	ઈ.સ. ૭૪૬, ૨૮ માર્ચ	વનરાજ ચાવડા	⇨ રાજા જયશિખરીનું કલ્યાણના રાજા ભુવડને હાથે યુદ્ધમાં મૃત્યુ થયા પછી બાળ વનરાજને મામા સુરપાળ અને તેની માતા રાણી રૂપસુંદરીએ ઉછેર્યો. વનરાજે પછી ટોળી જમાવીને રાજ્યની સ્થાપના કરી અનેઅણહિલપુર-પાટણ વસાવ્યું. ⇨ ગુજરાતના સામ્રાજ્યનો પાયો નાખનાર ગણાતા વનરાજ ચાવડા ના બાળમિત્ર અને સહાયક ભરવાડ અણહિલના નામ પરથી પડ્યું હોવાનું કહેવાય છે.
૫	ભાવનગર	૧૭૨૩	મહારાજા ભાવસિંહજી ગોહીલ	⇨ વડવા ગામ પાસે દરિયાકિનારે સંવત ૧૭૭૯ની વૈશાખસુદ ત્રીજ- અખાત્રીજના રોજ સ્થાપના કરી હતી. ⇨ ભારતના ગણતંત્રમાં ભળ્યું તે પહેલા સુધી તે એક રજવાડું હતું. ⇨ ભાવનગર ખંભાતના અખાતની પશ્ચિમે આવેલ છે. ⇨

gnanbhandar

૬	વડોદરા	૧૭૬૧	ગાયકવાડ	⇨ વડોદરાનો પ્રથમ ઐતિહાસિક ઉલ્લેખ ઇસ ૮૧૨માં વટપદ્ર નામે થયેલો છે.વડોદરાનું નામ સંસ્કૃત 'વટસ્ય ઉદરે' ઉપરથી ઉતરી આવ્યું હોવાનું પણ માનવામાં આવે છે. ⇨ ઇ. સ. ૧૭૨૧માં પીલાજી ગાયકવાડ મુઘલ સામ્રાજ્ય સામેથી વડોદરા ઉપર કબજો મેળવી વડોદરાને મરાઠી શાસન હેઠળ લાવ્યા. મરાઠી પેશ્વાએ ગાયકવાડને વડોદરા ઉપર વહીવટ કરવાનો હક્ક આપ્યો ⇨ વડોદરા શહેર વિશ્વામિત્રી નદીના કિનારે વસેલું છે. ⇨ ભારતની ‘ સંસ્કારી નગરી’ તરીકે પણ ઓળખાય છે.
૭	અંજાર	વિ.સં.૧૬૦૨	કચ્છના મહારાવ ખેંગારજી પહેલા	⇨ અજેપાળના નામ પરથી આ વિસ્તાનું નામ અંજાર પડ્યું તેમ કહેવાય છે. ⇨ અંજાર અનાજનું વેપાર કેન્દ્ર ગણાતું. અન્નની મોટી બજાર હતી. તેના પરથી 'અન્નબજાર' થયું અને કાળક્રમે તે અંજાર તરીકે ઓળખાવા લાગ્યું.
૮	હિંમતનગર	ઇ.સ. ૧૪૨૬	સુલતાન અહમદશાહ પ્રથમ	⇨ ઈડરના રાજાને અંકુશમાં રાખવા માટે સુલતાને આ નગરની સ્થાપના કરી હતી. ⇨ ઈ.સ.૧૯૧૨માં શહેરનું નામ ઇડરના મહારાજા સર પ્રતાપ સિંહ દ્વારા તેમના પુત્ર કુંવર હિંમત સિંહ પરથી હિંમતનગર રાખવામાં આવ્યું.
૯	વિસનગર		રાજા વિશળદેવ વાઘેલા	⇨ રંગભૂમિના નટ સમ્રાટ જયશંકર સુંદરી આ સંસ્કાર નગરીનું સંતાન. સહકારી કાર્યકર સાંકળચંદ પટેલની આ કર્મભૂમિ છે. ⇨ વિસનગરને ‘ રણની રાણી’ તરીકે ઓળખાય છે.
૧૦	ભૂજ	ઇ.સ. ૧૬૦૫	રાવ ખેંગારજી પ્રથમ	⇨ ભુજિયા ડુંગરની તળેટીમાં વસેલું ભુજ કચ્છનું સૌથી મોટું શહેર છે. પ્રાચીન કિલ્લાની વચ્ચે વસેલું જૂનું ભુજ ઐતિહાસીક મહત્વ ધરાવે છે.
૧૧	માંડવી (કચ્છ)	ઈ.સ.૧૫૮૦	કચ્છ રજવાડાનાખેંગારજી	⇨ માંડવી કચ્છી સંસ્કૃતિ પ્રતિનિધિ તરીકે જાણીતું શહેર છે. માંડવી તેની સ્વાદિષ્ટ ડબલ રોટી

			પ્રથમ	(દાબેલી) માટે પ્રખ્યાત છે.
૧૨	સિદ્ધપુર	ઈ.સ.૧૦૯૪	સિદ્ધરાજ જયસિંહ	⇨ મહારાજા સિદ્ધરાજ જયસિંહે ઈ.સ.૧૦૯૪-૧૧૪૪માં રુદ્ર મહાલયનો પુનઃજીનોધ્ધાર કરાવી સિદ્ધપુર નગરનો નવા શહેરની સ્થાપના કરી
૧૩	વઢવાણ	ઈ.સ.૧૬૩૦		⇨ આ શહેરનો જન્મ આશરે ૨૫૦૦ વર્ષ પહેલા ઋષીપંચમીના રોજ થયો હોવાથી આ દિવસ વઢવાણ દિવસ તરીકે ઉજવાય છે.
૧૪	મોરબી	ઈ.સ.૧૬૯૮	કચ્છના જાડેજા ઠાકોર સાહેબ કોયાજી	⇨ મોરબી નગર તા. ૧૧/૮/૧૯૭૯ના દિવસે ઉપરવાસમાં આવેલ મચ્છુ-૨ બંધના પાળા તુટવાને કારણે પૂરનો ભોગ બની ભારે તારાજ થયું હતું. ⇨ શહેરની તથા ઘરોની નમુનેદાર બાંધણીને કારણે "પેરિસ ઓફ ધ ઇસ્ટ" તરીકે ઓળખાતું હતું.
૧૫	અમરેલી		રામજી વિરડિયા	⇨ સન ૫૩૪માં અનુમાનજીના નામે આ જગ્યા ઓળખાતી હતી. ત્યાર બાદ અમલીક અને પછીઅમરાવતીનાં નામો પણ આ જગ્યા માટે વપરાતાં હતાં. અમરેલીનું પૌરાણીક સંસ્કૃતનામ અમરાવલી હતું.પછીથી ગાયકવાડી શાસન સમયમાં ગાયકવાડી સુબા વિઠ્ઠલરાવે આ ગામની આબાદી રામજીવિરડિયાને સોંપતા તેમણે આ ગામનું તોરણ બાંધી ગામ વસાવ્યું હોવાની નોંધ મળેછે.
૧૬	ભરૂચ	ઈ.સ.પૂર્વે 500	ભૃગુઋષિ	⇨ ભૃગુઋષિએ નર્મદા નદીના કિનારા પર કૂર્મ (કાચબા)ની પીઠ પર નંદન સંવત્સરમાં મહા સુદ પાંચમને દિવસે વસાવ્યું હતું. ⇨ આજે પણ ભૃગુઋષિનો આશ્રમ નર્મદા કિનારે આવેલો છે.
૧૭	જૂનાગઢ	૧૭૩૦	મોહમ્મદ બહાદરખાનજી (પ્રથમ શાસક)	⇨ જૂનાગઢનું ભારતમાં ૧૯૪૮માં વિલીનીકરણ થયું હતું.

gnanbhandar

૧૯	નાંદોદ	૧૨૦૦	શ્રી નંદરાય	⇨ નાદોદ(નંદપુર)ના સ્થાપક વિક્રમ વંશના શ્રી નંદરાયને કરી હતી. ⇨ વિજપાલજીએ નંદપુરનું નામ બદલીને નાંદોદ રાખ્યું હતું.
૨૦	સુરેન્દ્રનગર	ઇ.સ. ૧૯૪૬	રાજા સુરેન્દ્રસિંહજી	⇨ સુરેન્દ્રનગર જિલ્લોનું વઢવાણ સૌરાષ્ટ્રનું પ્રવેશદ્વાર ગણવામાં આવે છે. ⇨ ભોગાવો નદીને કિનારે આવેલું છે.
૨૧	ધોળકા		વાઘેલા લવણપ્રસાદ	⇨
૨૨	ચાંપાનેર	ઇ.સ. ૭૪૮	વનરાજ ચાવડા	⇨
૨૩	પાળિયાદ	૧૩મી સદી	સેજકજી ગોહિલના પરિવારજનો	⇨
૨૪	આણંદ	નવમી સદી	આનંદગીર ગોસાઇ	⇨
૨૫	મહેમદાવાદ	ઇ.સ. ૧૪૭૯	મહમદ બેગડો	⇨
૨૬	પાલીતાણા	ઇ.સ. ૧૧૯૪	સિધ્ધયોગી નાગર્જુન	⇨ શેત્રુજયપર્વત પર આવેલું પાલીતાણા જૈનોનું શાશ્વત તીર્થ છે જ્યાં ભગવાન આદિનાથ બિરાજમાન છે. ⇨ જૈન આચાર્યશ્રી પાદલિપ્તસૂરીના શિષ્ય નાગર્જુને વિમલાની તળેટીમાં ગુરૂના નામથી પાદલિપ્તપૂરની સ્થાપના કરી હતી. નામ ઉપરથી વસેલું શહેર છે. ⇨ પાલિતાણા મંદિરોની નગરી તરીકે પણ ઓળખાય છે. લગભગ ૧૬૧૬ આરસના દેરાસરો આવેલા છે.
૨૭	સંતરામપુર (બ્રહ્મપૂરી)	ઇ.સ.૧૨૫૬	રાજા સંત પરમાર	⇨
૨૮	મહેસાણા		મેસાજી ચાવડા	⇨
૨૯	વાંકાનેર		ઝાલા સરતાનજી	⇨
૩૦	લખતર		લખધરસિંહજી	⇨
૩૧	પાલનપુર	ઇ.સ. ૧૯મી સદી	પરમાર વંશના પ્રહલાદ દેવ	⇨
૩૨	છોટાઉદેપુર	ઇ.સ.૧૭૪૩	રાવળ વંશના	⇨

gnanbhandar.com

			ઉદયજી	
૩૩	ધરમપુર	ઇ.સ.૧૭૬૪	રાજા ધર્મદેવજી	⇨
૩૫	સૂત્રાપાડા		સૂત્રાજી	⇨
૩૬ ૩૭	રાણપુર		સેજકજીના પુત્ર રાણોજી	⇨
૩૮	સાંતલપુર		ઝાલા વંશના સાંતલજી	⇨
૩૯	વાંસદા	૧૩મી સદી	ચાલુક્ય વંશના વાસુદેવસિંહ	⇨
૪૦	આણંદ		આનંદ ગોસાઇ	⇨

gnanbhandar.com